

Arne Andersen

4. Sosialhjelpsmottakeres inntekter

- **Sosialhjelpsmottakerne har hatt en gunstig personlig inntektsutvikling i perioden 2005-2008, denne vil imidlertid avvike fra inntektsutviklingen for husholdning.**
- **Yrkesinntekten økte klart mer enn i befolkningen ellers.**
- **Sosialhjelpsmottakerne har også dratt nytte av den gunstige utviklingen på arbeidsmarkedet i perioden 2005-2008.**
- **Jo lenger varighet av sosialhjelp, jo lavere er inntekten.**
- **Gjengangerne har høyere inntekt enn engangsmottakerne. Det skyldes høyere overføringer til gjengangerne, først og fremst uførepensjon.**
- **Inntektsøkningen har imidlertid vært minst for gjengangerne. Det skyldes i stor grad at yrkesinntektene har økt mindre for gjengangerne enn for engangsmottakerne.**
- **For personer som gikk ut av sosialhjelp økte yrkesinntekten sterkt, og langt mer for unge under 25 år enn for 45-66 åringer. Unge kom nesten på nivå med jevnaldrende.**

4.1. Inntektsforskjeller og inntektsutvikling blant sosialhjelpsmottakere

Formålet med dette kapitlet er å undersøke hvordan inntekten til mottakere av sosialhjelp dannes, hvordan de ulike kildene til inntekt bidrar, og hvordan utviklingen i disse påvirkes av ulike samfunnsforhold. Videre skal vi analysere den senere inntektsutviklingen for personer som har mottatt sosialhjelp, både for personer som fortsatt mottar sosialhjelp, og for dem som ikke lenger mottar denne. Vi skal derfor analysere sosialhjelpsmottakernes personlige inntekter, spesielt sett i forhold til yrkesaktivitet (se kapittel 5).

Sosialhjelp er i sin natur en ytelse som gis til en husholdning. I sosialhjelpsstatistikken er det imidlertid en person i

husholdningen som står som mottaker. I flerpersonhusholdninger kan det i noen tilfeller være litt tilfeldig hvem som står som mottaker av sosialhjelp, selv om det er et lite flertall av menn. En ungdom kan også i noen tilfeller stå som mottaker. Sosialhjelp gis når andre inntektskilder svikter, og formålet er å hindre at levekårene blir for dårlige. Ut fra synspunktet å sikre levekårene er husholdning den mest naturlige enheten for analyse av sosialhjelpsmottakeres inntekter. Det er da også den mest brukte enheten i analyser av sosialhjelpsmottakeres inntekter (se for eksempel Epland med flere 2011).

Når vi likevel har valgt å analysere sosialhjelpsmottakernes personlige inntekter er det fordi sosialhjelpsmottakernes forhold til arbeidsmarkedet er helt sentralt. Å

skaffe mottakerne av sosialhjelp arbeid blir ansett for noe av det viktigste for å få dem ut av mottakersituasjonen. Når dette ikke lykkes, er overgang til permanente stønader i mange tilfeller en mulighet. Dertil kommer at det er et metodisk problem i forbindelse med husholdningsinntekt. Husholdningsinntekt blir definert i forhold til husholdningen slik den ser ut ved utgangen av året. Mottak av sosialhjelp registreres over hele året. En betydelig del av befolkningen skifter husholdning i løpet av året, særlig gjelder det unge. Husholdningssituasjonen ved mottak av sosialhjelp kan derfor være en helt annen enn situasjonen ved utgangen av året.

Antallet sosialhjelpsmottakere det enkelte år avviker noe fra antallet som den offisielle sosialhjelpstatistikken viser. Det skyldes først og fremst at bare personer som bodde i Norge ved utgangen av året inngår i populasjonen, mens sosialhjelpstatistikken omfatter alle personer som i løpet av året mottok sosialhjelp. Personer som dør eller utvandrer i løpet av året, vil derfor ikke inngå i den populasjonen vi tar utgangspunkt i her. Dertil kommer at vår populasjon bare omfatter personer bosatt i privathusholdninger. Noen få personer bosatt i felleshusholdninger mottar sosialhjelp og inngår ikke i vår populasjon. Avviket i antallet mottakere av sosialhjelp er imidlertid beskjeden, av størrelsesorden 2 prosent, eller om lag 2 000 personer i de fleste av årene.

Klar økning i sosialhjelpsmottakernes yrkesinntekter

Figur 4.1 viser en noe bedre utvikling i samlet inntekt (se tekstboks med definisjon) for voksne sosialhjelpsmottakere enn for voksne ellers. Fra 2005 til 2009 økte sosialhjelpsmottakernes inntekter med nesten 17 prosent, mens det ikke var noen endring for dem som ikke mottok sosial-

hjelp. Dette skyldes langt på vei de spesielt store kapitalinntektene i 2005.

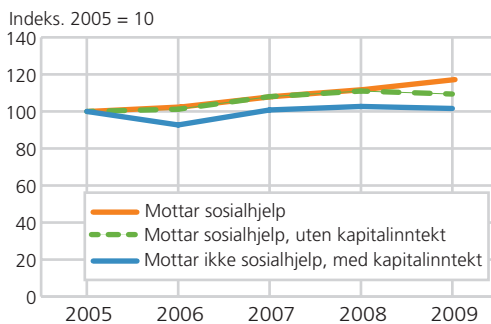
Inntekten til voksne (personer 18 år og over, aldersgrensen er valgt fordi det bare unntaksvis gis sosialhjelp til personer under 18 år) som ikke mottar sosialhjelp er nesten dobbelt så stor som til mottakerne

Datagrunnlag

Datagrunnlaget for dette kapitlet er inntektsregistret koblet med et utvalg av opplysninger fra FD-trygd. Inntektsregistret omfatter alle personer som er bosatt i Norge ved utgangen av året, og som er bosatt i privathusholdning. Fra FD-trygd har vi først og fremst hentet opplysninger for hver enkelt person om alle sosialhjelpsepisoder med start- og stoppmåned i perioden 2005-2009. Start og stopp av sosialhjelp er ikke angitt ved en presis dato, men ved den måneden da sosialhjelpen startet eller sluttet. Det betyr at det er en viss usikkerhet med hensyn til den presise varigheten av sosialhjelp.

Disse opplysningene er brukt til å karakterisere hver person ved antallet sosialhjelpsepisoder i løpet av året. En episode er karakterisert ved sammenhengende mottak av sosialhjelp og at personen måneden før og måneden etter episoden ikke mottok sosialhjelp. Videre er personene karakterisert ved samlet antall måneder i løpet av året de har mottatt sosialhjelp.

Figur 4.1. **Utvikling i samlet inntekt i 2008-kroner for personer 18 år og over, etter mottak av sosialhjelp**

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-trygd, Statistisk sentralbyrå.

av sosialhjelp (se tabell 4.1). Forskjellen var særlig stor i 2005. Det skyldes at kapitalinntektene dette året var unormalt store på grunn av store uttak av utbytte. Relativt sett er forskjellen også mindre i 2008 og 2009 enn i de to foregående år. Dette skyldes den noe sterkere inntektsutvikling blant sosialhjelpsmottakerne enn blant voksne ellers. For sosialhjelpsmottakerne økte inntektene fra 2005 til 2009 i faste priser med 17 prosent, mens det var en økning på om lag 2 prosent for befolkningen ellers.

Dette avspeiler langt på vei de spesielle kapitalinntektene i 2005. Hvis vi holder kapitalinntektene utenfor, er det mindre forskjell i inntektsutviklingen. Regner vi bare med yrkesinntekter og overføringer, øker disse inntektene med 17 og 12 prosent for mottakerne og befolkningen ellers. Fra 2005 til 2008 var det ingen forskjell i inntektsutviklingen.

Det er viktig å være oppmerksom på at vi beskriver inntektsutviklingen for personer. Inntektsutviklingen for sosialhjelpsmottakernes husholdninger gir et annet bilde av utviklingen (Epland mfl. 2011).

I det følgende vil bare inntektsutviklingen i perioden 2005-2008 bli analysert. Det skyldes at 2009-inntektene ikke forelå på det tidspunkt da arbeidet med kapitlet hovedsakelig foregikk.

De som ikke mottar sosialhjelp, har en samlet inntekt uten kapitalinntekt som er om lag 80 prosent høyere enn sosialhjelpsmottakernes. Det gjelder imidlertid ikke i alle aldersgrupper. Blant unge under 25 år, som utgjør en betydelig del av mottakerne, er forskjellen bare 20 prosent. Inntektsforskjellen er også mindre blant personer i pensjonsalder, og den ble min-

Samlet inntekt

Samlet inntekt er summen av alle inntekter personen mottar, både yrkesinntekter som ansatt eller selvstendig, kapitalinntekter og overføringer, både skattepliktige og ikke-skattepliktige overføringer.

De viktigste skattepliktige overføringer er de ulike pensjoner fra folketrygden (for eksempel alderspensjon, uførepensjon, etterlattepensjon), tjenestepensjon og arbeidsledighets-trygd.

De viktigste skattefrie overføringer er barne-trygd, bostøtte, stipend, sosialhjelp, grunn- og hjelpestønad, kontantstøtte og engangsstønad ved fødsel.

Samlet inntekt er inntekt før skatt er trukket fra.

Tabell 4.1. Samlet inntekt for personer 18 år og over, etter mottak av sosialhjelp. Gjennomsnitt og prosentvis endring fra 2005. 2008-kroner

	Samlet inntekt etter mottak av sosialhjelp					Samlet inntekt uten kapitalinntekt etter mottak av sosialhjelp				
	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
<i>Kroner</i>										
Mottar ikke sosialhjelp	349 800	324 400	352 500	359 200	355 500	305 000	308 800	329 500	338 500	341 100
Mottar sosialhjelp	170 800	174 900	184 400	191 000	200 100	170 400	174 500	183 900	190 500	199 900
<i>Prosent</i>										
Mottar ikke sosialhjelp		-7,3	0,8	2,7	1,6		1,2	8,0	11,0	11,8
Mottar sosialhjelp		2,4	8,0	11,8	17,2		2,4	7,9	11,8	17,3

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

dre fra 2005 til 2008. I 2008 var forskjellen blant pensjonistene snaut 30 prosent. Det betyr at inntektsforskjellene er særlig store i de mest yrkesaktive aldersgruppene. Blant personer 45-66 år var samlet inntekt uten kapitalinntekt nesten dobbelt så stor blant dem som ikke mottok sosialhjelp, som blant mottakerne.

Mottakerne av sosialhjelp har svært lav yrkesinntekt, i 2008 om lag 58 000 kroner (tabell 4.4). Den utgjør bare om lag 20 prosent av yrkesinntekten, og om lag 30 prosent av samlet inntekt for andre voksne. Mottakerne fikk i 2008 132 000 kroner i overføringer (se tekstboks om samlet inntekt), av dette var vel 40 000 kroner sosialhjelp. Voksne som ikke fikk sosialhjelp, mottok til sammenligning om lag 72 000 kroner i overføringer. Ser en bort fra sosialhjelp, fikk mottakerne av sosialhjelp ikke svært mye mer enn befolkningen for øvrig.

Tabell 4.2. Samlet inntekt uten kapitalinntekt for personer 18 år og over og prosentvis endring 2005-2008. 2005 og 2008. 2008-kroner

	2005	2008	Prosentvis endring 2005-2008
Mottok ikke sosialhjelp			
Alle	305 000	338 500	11,0
18-24 år	133 700	154 900	15,9
25-44 år	346 600	387 800	11,9
45-66 år	358 400	398 100	11,1
67+ år	207 800	230 400	10,9
Mottok sosialhjelp			
Alle	170 400	190 400	11,7
18-24 år	111 300	128 800	15,7
25-44 år	191 800	210 100	9,5
45-66 år	184 100	201 500	9,5
67+ år	143 800	180 000	25,2

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

Her spiller det inn at alderspensjon veier tungt i befolkningen som ikke mottar sosialhjelp, mens den betyr forholdsvis lite blant mottakerne fordi det er få i pensjonsalder som mottar sosialhjelp. Overføringerne for ikke-mottakere økte fra 68 000 til 72 000, eller vel 3 000 2008-kroner, fra 2005 til 2008. I 2005 fikk sosialhjelpsmottakerne 40 300 2008-kroner i gjennomsnitt i sosialhjelp. For mottakerne økte overføringer ikke medregnet sosialhjelp fra 83 200 til 92 400 2008-kroner altså med vel 9 000 kroner.

Mesteparten av denne økningen i personinntekt sto «andre ytelser fra folketrygden» for, nesten 6 000 kroner i perioden 2005-2008. Men både rehabiliterings- og attføringspenger, bostøtte og uførepensjon økte med om lag 2 000 kroner hver. Utbetalingene til ledighetstrygden gikk imidlertid ned med vel 3 000 kroner. Den sterke økningen i «andre ytelser fra folketrygden» har skjedd i alle aldersgrupper bortsett fra de yngste (18-24 år). I kroner er økningen

Tabell 4.3. Ulike overføringer for personer 18 år og over, etter mottak av sosialhjelp. 2005 og 2008. 2008-kroner

	2005		2008	
	Mottaker	Ikke-mottaker	Mottaker	Ikke-mottaker
Overføringer i alt	123 600	68 200	132 600	71 600
Rehabiliterings-/attføringspenger	23 200	4 600	25 700	4 300
Overgangsstønnad	4 400	500	5 000	500
Uførepensjon	18 300	11 500	20 000	12 500
Andre ytelser fra folketrygden	4 500	35 900	10 400	30 400
Bostøtte	5 600	400	7 500	400
Ledighetstrygd	7 500	2 600	4 100	100
Barnetrygd	6 200	4 100	5 900	3 800
Sosialhjelp	40 300	0	40 200	0
Andre overføringer	13 600	20 200	13 600	18 600

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

størst blant personer i pensjonsalder, men denne gruppen utgjør en svært liten del av mottakerne av sosialhjelp. Det betyr derfor mer at disse ytelsene er mer enn tredoblet i begge aldersgruppene 25-44 år og 45-66 år, selv om økningen i kroner ikke er så stor, vel 7 000 kroner.

Sosialhjelpsmottakere følsomme for utviklingen på arbeidsmarkedet

Yrkesinntekten utgjør en økende andel av mottakernes samlede inntekt (tabell 4.4). I 2008 utgjorde den 30 prosent, mot 27 prosent i 2005. Den falt imidlertid i 2009, og andelen var da lavere enn i 2005. Samlet inntekt for mottakerne av sosialhjelp økte fra 2005 til 2008 med vel 20 000 kroner. Økningen i yrkesinntekten står for 11 000 kroner av dette, eller godt halvparten, selv om yrkesinntekten utgjør

mindre enn en tredel av samlet inntekt. Fra 2008 til 2009 går yrkesinntekten ned med om lag 5 000 kroner, men samlet inntekt fortsetter å øke med nesten 9 000 kroner. Økningen i yrkesinntekt mellom 2005 og 2008 er antagelig et resultat av et bedre arbeidsmarked i perioden. Andelen arbeidsledige gikk ned fra nesten 5 prosent i 2005 til under 3 prosent i 2008 (Arbeidskraftundersøkelsen 2005-2009). Selv om andelen arbeidsledige ikke økte med stort mer enn 0,5 prosentpoeng fra 2008 til 2009, hadde svekkelsen av arbeidsmarkedet kraftig virkning på yrkesinntektene til sosialhjelpsmottakerne.

Den relative økningen i yrkesinntekt i perioden 2005-2008 har vært klart større for mottakerne av sosialhjelp enn for andre voksne, i 2008 var yrkesinntekten 24

Tabell 4.4. Samlet inntekt etter inntektskilde for personer 18 år og over, etter mottak av sosialhjelp

	2005	2006	2007	2008	2009
Ikke-mottaker					
	<i>2008-kroner</i>				
Samlet inntekt	349 800	324 400	352 500	359 200	355 500
Yrkesinntekt	236 800	239 900	258 000	266 900	266 000
Kapitalinntekt	44 800	15 600	23 000	20 700	14 400
Overføringer	68 200	68 900	71 400	71 600	75 200
Mottaker					
Samlet inntekt	170 800	174 900	184 400	191 000	200 100
Yrkesinntekt	46 800	49 600	54 600	57 900	52 800
Kapitalinntekt	400	400	500	500	200
Overføringer	123 500	124 900	129 300	132 600	147 100
Ikke-mottaker					
	<i>Prosent</i>				
Samlet inntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesinntekt	67,7	74,0	73,2	74,3	74,8
Kapitalinntekt	12,8	4,8	6,5	5,8	4,1
Overføringer	19,5	21,2	20,3	19,9	21,2
Mottaker					
Samlet inntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesinntekt	27,4	28,4	29,6	30,3	26,4
Kapitalinntekt	0,2	0,2	0,3	0,3	0,1
Overføringer	72,3	71,4	70,1	69,4	73,5

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

prosent høyere enn i 2005 for mottakerne av sosialhjelp, sammenlignet med en økning på 13 prosent for andre voksne. Men i kroner er økningen for dem som ikke mottar sosialhjelp, klart størst. Det er først og fremst økningen i yrkesinntekten som forklarer den sterkere inntektsutviklingen for sosialhjelpsmottakerne i denne perioden. Også sosialhjelpsmottakere drar nytte av forbedringer på arbeidsmarkedet. Men mottakerne står svakt på arbeidsmarkedet, og en svekkelse av dette, selv om den ikke er særlig stor, har store konsekvenser. Men relativt er naturligvis svekkelsen for mottakerne langt større enn for ikke-mottakerne.

Det er blitt litt flere sosialhjelpsmottakere i laveste inntektsgruppe

Tabell 4.5 viser fordeling av samlet inntekt for personer 18 år og over. Som en kunne vente, er mottakerne av sosialhjelp konsentrert i den nedre delen av inntektsfordelingen, knapt 80 prosent har inntekter blant de to nederste inntektsgrupper, altså

Tabell 4.5. **Inntektsfordeling¹ for personer 18 år og over, etter mottak av sosialhjelp. 2005-2008. Prosent**

	1. kvintil	2. kvintil	3. kvintil	4. kvintil	5. kvintil
Mottar ikke sosialhjelp					
2005	19,2	19,4	20,1	20,5	20,7
2006	19,3	19,4	20,1	20,5	20,7
2007	19,3	19,5	20,1	20,5	20,6
2008	19,3	19,5	20,1	20,4	20,6
Mottar sosialhjelp					
2005	41,0	36,3	16,1	5,5	1,1
2006	40,7	36,6	16,2	5,5	1,1
2007	42,4	36,4	15,3	4,9	1,0
2008	42,7	36,0	15,2	5,1	1,0

¹ Kvintilinntektsgrensene i 2008 er for 1. kvintil: 165 700, for 2. kvintil: 262 900, for 3. kvintil: 356 100 og for 4. kvintil: 471 600.

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

de 40 prosent med lavest inntekt. Men det finnes sosialhjelpsmottakere i alle deler av inntektsfordelingen, 1 prosent tilhører de 20 prosent med høyest inntekt (i 2008 med samlet inntekt over om lag 470 000 kroner). Personene er fordelt i fem like store grupper, fra de 20 prosent voksne som har lavest samlet inntekt, til de 20 prosent som har høyest. Fordelingen for personer som ikke mottar sosialhjelp, er ganske nær fordelingen for hele befolkningen. Det skyldes naturligvis at de utgjør den langt største gruppen.

En ville kanskje ventet at alle sosialhjelpsmottakere befant seg i nederste eller nest nederste inntektsgruppe. Det kan være flere forklaringer på at en finner mottakere i alle de fem inntektsgruppene. Personen kan forsørge en stor husholdning, eller inntekten kan ha variert sterkt over året, og mottaket av sosialhjelp var kortvarig.

Fordelingen av samlet inntekt blant sosialhjelpsmottakerne har vært relativt stabil i perioden. Det er en svak tendens til flere mottakere i den laveste inntektsgruppen. Dette kan ha sammenheng med at det er blitt færre sosialhjelpsmottakere, og at andelen med flere episoder med sosialhjelpsmottak har gått opp samtidig som det har vært en svak økning i andelen med lengre mottak. Sosialhjelpsmottakerne var på den måten en litt svakere gruppe i 2008 enn i 2005.

Inntekten økte mest blant engangsmottakerne

Når vi skal gruppere sosialhjelpsmottakerne, er det to dimensjoner som er viktige. Den ene er varigheten av mottak, den andre er omfanget av gjentatt sosialhjelpsmottak. Noen personer kommer i en akutt krise, får hjelp en kort periode og oppsøker ikke NAV-kontoret igjen. Den andre ytterligheten er personer som er avhengig av sosialhjelp hele året. Men det

finnes også en stor mellomgruppe som mottar forholdsvis kortvarig hjelp en eller flere ganger i året.

Vi skal bruke samlet antall måneder personen har mottatt sosialhjelp i løpet av det aktuelle året, og antallet sosialhjelp-

Tabell 4.6. Samlet inntekt for personer 18 år og over, etter varighet og antall episoder med sosialhjelp. 2005-2008. 2008-kroner og prosentvis endring fra 2005

Måne- der sosial- hjelp	An- tall epi- soder	2005	2006	2007	2008
<i>2008-kroner</i>					
Alle		170 800	174 800	184 500	191 000
1	1	190 800	192 400	202 300	208 300
2	1	165 700	170 900	186 000	193 200
	2	187 500	190 100	200 000	204 800
3-5	1	156 200	163 900	176 000	178 500
	2	168 100	174 100	184 200	192 600
	3+	181 100	186 600	195 100	198 900
6-8	1	153 400	161 100	172 900	179 800
	2	159 900	163 600	173 500	181 000
	3+	169 900	172 300	180 400	189 200
9-11	1	159 400	164 500	171 700	182 200
	2	162 400	166 800	175 200	180 200
	3+	161 100	169 000	174 500	177 600
12	1	162 500	164 900	171 900	178 700
<i>Prosentvis endring fra 2005</i>					
Alle		100,0	2,3	8,0	11,8
1	1	100,0	0,8	6,0	9,2
2	1	100,0	3,1	12,3	16,6
	2	100,0	1,4	6,7	9,2
3-5	1	100,0	4,9	12,7	14,3
	2	100,0	3,6	9,6	14,6
	3+	100,0	3,0	7,7	9,8
6-8	1	100,0	5,0	12,7	17,2
	2	100,0	2,3	8,5	13,2
	3+	100,0	1,4	6,2	11,4
9-11	1	100,0	3,2	7,7	14,3
	2	100,0	2,7	7,9	11,0
	3+	100,0	4,9	8,3	10,2
12	1	100,0	1,5	5,8	10,0

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

sepisoder. For at det skal være to episoder med sosialhjelp, må det ha vært minst en måned uten sosialhjelp mellom de to episodene. Det maksimale antallet episoder med sosialhjelp i løpet av et år blir derfor seks.

En kan kanskje innvende at det er for snevert å ha ett enkelt år som horisont når en konstruerer mål for varighet og gjentakelse. En person kan starte med sosialhjelp på slutten av året, og dermed bli registrert med bare en eller to måneder med mottak av sosialhjelp, mens sosialhjelpen fortsetter godt inn i neste år, og varigheten av denne episoden dermed er vesentlig lenger. Vi vil likevel hevde at siden vi er opptatt av inntekten det aktuelle året, er det antallet måneder med sosialhjelp dette året som er viktig.

Det er et klart mønster at uansett varigheten av sosialhjelpen er samlet inntekt større for personer som har mottatt sosialhjelp flere ganger i året, enn for dem som bare har mottatt én gang. Varigheten er her samlet varighet i løpet av kalenderåret. Mens de som fikk hjelp én gang i 2005, med en varighet på 3-5 måneder, hadde en samlet inntekt på 156 000 2008-kroner, var inntekten 181 000 kroner for dem som mottok sosialhjelp minst tre ganger med en samlet varighet av 3-5 måneder. Minst forskjell etter antallet gjentatte mottak av sosialhjelp er det for dem som mottok sosialhjelp i 9-11 måneder. Som vi siden skal se, er det høyere overføringer til dem med flere sosialhjelpsepisoder som ligger bak denne forskjellen.

Det er også en klar tendens at samlet inntekt avtar med varigheten av sosialhjelp, i hvert fall inntil 6-8 måneders varighet. I alle årene er det personer med bare ett mottak av sosialhjelp i én måned som har høyest inntekt. Inntekten var 191 000 i 2005 og 208 000 kroner i 2008 (tabell

4.6). De med ett mottak av 6-8 måneders varighet hadde lavest inntekt 2005 og 2006, og blant de laveste i 2007 og 2008. I 2005 var samlet inntekt 153 000 kroner.

Vi ser også en tendens til at inntektsutviklingen er bedre for personer som bare har mottatt sosialhjelp én gang, enn for dem med flere mottak. Ser en bort fra de korteste og lengste mottak (der bare én sosialhjelpsepisode er mulig), var inntektsøkningen i perioden 2005-2008 for personer med bare én episode 14-17 prosent, mens økningen var 9-13 prosent for personer med mer enn én episode. Inntekten økte mest blant personer som mottok sosialhjelp én gang av 6-8 måneders varighet. Blant disse økte samlet inntekt med vel 17 prosent. Inntekten økte minst, 9 prosent, blant personer som mottok sosialhjelp i én måned, eller to ganger med en samlet varighet på to måneder.

Vi finner altså et mønster der inntektsutviklingen er størst for dem med lavest inntekt, og minst for dem med høyest. Det har altså skjedd en inntektsutjevning mellom gruppene av sosialhjelpsmottakere etter varighet og antall mottak.

Disse mønstrene ser ut til å ha sin bakgrunn i forskjeller i aldersfordeling mellom gruppene av sosialhjelpsmottakere. De største forskjellene i aldersgruppenes andel finner vi i gruppene 18-24 år og 45-66 år. Det er forholdsvis små forskjeller for dem som er 25-44 år, og for de eldste. Derfor har vi bare vist andelen 18-24 åringer. Når den er høy, er andelen 45-66 åringer lav og omvendt.

Vi ser at inntektsforskjellen mellom dem som har mottatt sosialhjelp én gang, og dem som har mottatt tre eller flere ganger, samsvarer med at andelen unge er vesentlig høyere blant de førstnevnte (tabell 4.7). Inntekten er størst der andelen i

alderen 45-66 år er størst. Det samsvarer med at overføringene er størst til denne aldersgruppen. Forskjellen i andelen unge er minst blant dem som har mottatt sosialhjelp 9-11 måneder, her er også inntektsforskjellene små. Vi finner også at de som har mottatt sosialhjelp i bare én måned, og som har høyest inntekt, har forholdsvis liten andel unge.

Tallene tyder også på en sammenheng mellom inntektsutviklingen og endringer i aldersfordelingen. Vi fant at inntekten økte mest for personer som mottok sosialhjelp bare én gang. Nettopp i denne gruppen har andelen unge gått forholdsvis mye ned, med vel 3,5 prosent. Unntaket er personer som mottok sosialhjelp i 9-11 måneder. Her går andelen unge mest ned blant dem som er gjengangere.

Tabell 4.7 viser videre at de unge er sterkest representert blant dem som bare mottar sosialhjelp én gang. Det svarer til at 45-66-åringene er sterkest representert blant «gjengangerne». Det er også et

Tabell 4.7. **Andelen av sosialhjelpsmottakere i alderen 18-24 år. 2005-2008. Prosent**

Måneder sosialhjelp	Antall episoder	2005	2006	2007	2008
		Prosent			
1	1	21,9	21,0	20,7	21,0
	2	31,2	27,6	28,8	27,6
3-5	2	18,7	17,8	17,1	17,8
	1	32,6	29,0	29,1	29,0
	2	26,4	23,0	24,0	23,0
6-8	3+	18,8	17,2	16,4	17,2
	1	30,4	26,7	26,4	26,7
	2	27,8	24,6	25,5	24,6
9-11	3+	20,0	17,4	17,8	17,4
	1	21,7	21,3	22,1	21,3
	2	18,9	15,8	17,0	15,8
12	3+	18,1	14,8	15,5	14,8
	1	12,7	12,2	12,4	12,2

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

ganske klart mønster at de unge utgjør minst andel blant dem med lengst varighet av sosialhjelpsmottak (ni måneder eller mer), og at denne andelen er størst for 45-66-åringene. Disse synes altså mest «avhengig» av sosialhjelp.

Gjengangerne mottar mest i overføringer utenom sosialhjelp

Som tidligere nevnt øker samlet inntekt med antall ganger en person har mottatt sosialhjelp. Forskjellene mellom en gangs og flere gangers mottak av sosialhjelp når det gjelder yrkesinntekt, og når det gjelder overføringer, er imidlertid svært ulike. Yrkesinntektene er lavest for gjengangerne og høyest for engangsmottakerne, mens det er omvendt for overføringene (tabell 4.8).

Disse forskjellene i overføringer skyldes i svært liten grad at sosialhjelpen varierer etter antallet sosialhjelpsepisoder. Det er først og fremst variasjoner i ytelser fra folketrygden som er årsak. Blant disse ytelsene er det først og fremst utbetalningene til uførepensjon og rehabilitering og

attføring som gjør at gjengangerne mottar større overføringer utenom sosialhjelp enn engangsmottakerne gjør. Uførepensjon og rehabiliterings- og attføringspenger står for mer en to tredeler av forskjellen i overføringer utenom sosialhjelp mellom gjengangerne (tre eller flere mottak i året) og engangsmottakerne.

Som vi kunne vente, finner vi også at overføringene øker med varigheten av sosialhjelpen. Dette skyldes at sosialhjelpsbeløpet øker med varigheten av mottaket. Andre overføringer går betydelig ned når varigheten av mottaket øker. Mens personer som mottok sosialhjelp i en kort periode, fikk over 100 000 kroner i overføringer utenom sosialhjelp, mottok de som fikk sosialhjelp hele året 60 000 kroner i slike overføringer.

Yrkesinntekten økte minst for gjengangerne

Vi skal nå se på utviklingen i inntektskildene i perioden 2005-2008. Mottakere av sosialhjelp har bare to store inntektskilder: yrkesinntekter og overføringer, kapital-

Tabell 4.8. **Inntektskilder, etter varighet og antall episoder med sosialhjelp i året. Personer 18 år og over. 2008**

Måneder sosialhjelp	Antall episoder	Yrkesinntekt	Kapitalinntekt	Overføringer	Herav sosialhjelp	Samlet inntekt
Alle sosialhjelpsmottakere		57 900	500	132 600	40 200	191 000
1	1	95 200	800	112 300	6 700	208 300
2	1	91 500	500	101 100	12 100	193 200
	2	69 600	500	134 600	12 400	204 800
3-5	1	70 400	600	107 500	25 400	178 500
	2	65 400	600	126 700	24 600	192 600
	3+	48 800	500	149 600	24 900	198 900
6-8	1	46 700	400	132 600	47 500	179 800
	2	43 300	400	137 300	48 500	181 000
	3+	37 400	300	151 500	47 900	189 200
9-11	1	23 700	300	158 100	86 600	182 200
	2	19 000	300	160 900	86 400	180 200
	3+	19 400	400	157 800	79 100	177 600
12	1	11 000	300	167 400	107 500	178 700

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

inntektene er naturlig nok svært små. Det grove bildet av inntektskildene får en dermed av yrkesinntektene som andel av samlet inntekt. Yrkesinntekt er også viktig i seg selv, siden arbeid representerer den kanskje viktigste vei ut av avhengigheten av sosialhjelp.

Vi så at samlet inntekt var større for gjengangerne enn for dem som bare mottok sosialhjelp én gang. Samtidig er andelen av samlet inntekt som er yrkesinntekt, høyere for dem som mottok sosialhjelp bare én gang, enn for gjengangerne. Dette gjelder i minst grad for dem som mottok sosialhjelp i 9-11 måneder. For de øvrige er ikke bare andelen yrkesinntekt lavere for gjengangerne, også yrkesinntekten i kroner er lavere. Men høyere yrkesinntekt for engangsmottakerne betyr ikke at samlet inntekt blir høyere for disse enn for gjengangerne. Det skyldes at overføringer er betydelig større for gjengangerne. Dette henger igjen sammen med den

Tabell 4.9. Yrkesinntekt som andel av samlet inntekt. Personer 18 år og over. 2005-2008. Prosent

Måneder sosialhjelp	Antall episoder	2005	2006	2007	2008
Alle sosialhjelpsmottakere		27,4	28,3	29,6	30,3
1	1	42,1	42,4	44,1	45,7
2	1	43,7	45,4	48,1	47,4
	2	32,1	32,7	33,8	34,0
3-5	1	36,8	38,6	40,2	39,4
	2	31,3	32,5	33,6	33,9
	3+	24,6	23,8	25,3	24,5
6-8	1	23,4	26,3	27,1	26,0
	2	21,9	23,9	24,4	23,9
	3+	18,2	17,6	17,8	19,7
9-11	1	11,3	13,0	14,4	13,0
	2	9,9	10,1	10,9	10,5
	3+	10,6	10,7	10,5	10,9
12	1	4,6	5,7	6,2	6,1

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

større andel middelaldrende personer (45-66 år) blant gjengangerne.

Selv om yrkesinntektene ikke klarer å utjevne inntektsforskjellene mellom gjengangerne og engangsmottakerne, er de viktige for utviklingen i samlet inntekt. Vi så at samlet inntekt økte noe mer for engangsmottakerne enn for gjengangerne. Det skyldes i betydelig grad at utviklingen

Tabell 4.10. Utvikling i yrkesinntekt og overføringer. Personer 18 år og over. 2005-2008. Prosentvis endring fra 2005

Måneder sosialhjelp	Antall episoder	Utvikling i yrkesinntekt		
		2006	2007	2008
Alle		5,8	16,6	23,6
1	1	1,5	10,9	18,4
2	1	7,3	23,7	26,4
	2	3,0	12,2	15,6
3-5	1	10,0	23,0	22,4
	2	7,7	17,5	24,3
	3+	-0,3	11,0	9,6
6-8	1	17,8	30,5	30,0
	2	11,3	20,5	23,5
	3+	-2,3	3,5	20,5
9-11	1	17,8	36,5	31,0
	2	4,7	19,0	18,2
	3+	6,0	6,9	13,5
12	1	23,7	41,6	45,5
		Utvikling i overføringer		
		2006	2007	2008
Alle		1,1	4,7	7,3
1	1	0,6	2,5	2,4
2	1	-0,1	3,1	8,7
	2	0,6	4,1	6,4
3-5	1	1,6	6,4	9,5
	2	1,7	5,8	9,9
	3+	4,3	5,8	10,0
6-8	1	1,1	7,1	13,1
	2	-0,4	5,2	10,3
	3+	2,2	6,8	9,3
9-11	1	1,3	4,0	12,0
	2	2,5	6,6	10,1
	3+	4,8	8,4	9,7
12	1	0,5	4,1	8,2

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

i yrkesinntekt i perioden 2005-2008 er sterkere for engangsmottakerne enn for gjengangerne.

Ser vi bort fra dem som mottar sosialhjelp alle årets måneder (for disse er yrkesinntekten svært lav, og en forholdsvis liten økning i yrkesinntekt slå sterkt ut relativt sett), er endringen i yrkesinntekt sterkere for engangsmottakerne enn for gjengangerne. For engangsmottakerne øker yrkesinntekten med 22-31 prosent, mens økningen for gjengangerne er 14-24 prosent (tabell 4.10).

Endringene i overføringene i perioden 2005-2008 er derimot mindre. Forskjellene mellom engangsmottakere og gjengangere er også klart mindre, selv om det er en svak tendens i retning av at økningen er litt større for engangsmottakerne. Endringene i overføringene i perioden 2005-2008 er stort sett i intervallet 8-12 prosent, uavhengig av antallet sosialhjelpsepisoder og av varighet av sosialhjelpsmottaket (tabell 4.10).

4.2. Individuell inntektsutvikling. Tilgang og avgang fra sosialhjelp

Stor utskiftning i gruppen av sosialhjelpsmottakere

Hittil har vi sett på inntektsutviklingen for grupper av sosialhjelpsmottakere. Det er imidlertid stor utskiftning i gruppen av sosialhjelpsmottakere. Nye kommer til, kanskje særlig unge og nyinnvandrede. Noen sosialhjelpsmottakere forsvinner, noen fordi de klarer seg uten sosialhjelp, andre fordi de dør eller utvandrer. Det er naturligvis av stor interesse hvordan inntektene for dem som var sosialhjelpsmottakere i ett år utvikler seg. Vi skal ta utgangspunkt i personer som mottok og ikke mottok sosialhjelp i 2005, og som var bosatt i Norge også et senere år (år T), og

følge inntektsutviklingen for disse avhengig av om de mottar sosialhjelp et senere år. Antallet som mottok sosialhjelp i 2005, og som er bosatt i Norge både i 2005 og for eksempel 2008, er naturlig nok mindre enn antallet bosatt i Norge i 2005 og som mottok sosialhjelp i 2005. Noen personer har dødd, og noen har utvandret. Derfor har vi i tabell 4.11 tre kolonner for samlet inntekt i 2005. Det skyldes at de personer som er bosatt i Norge i både 2005 og 2006 (den første av de tre kolonner), ikke er helt de samme som personer som er bosatt i Norge i både 2005 og 2008 (den tredje av de tre kolonnene for samlet inntekt i 2005).

Det er stor utskiftning blant sosialhjelpsmottakerne. Allerede etter ett år er 40 000 av de snaut 120 000 som mottok sosialhjelp i 2005 og bodde i Norge i 2006, ute av sosialhjelpen. Det tilsvarer en tredel. I 2008 er vel 66 000 av sosialhjelpsmottakerne i 2005 som bodde i Norge i 2008, ute av sosialhjelpen, og det utgjør vel 55 prosent.

Naturlig nok er utviklingen i samlet inntekt sterkest for dem som var sosialhjelpsmottakere i 2005, men ikke i 2008. De øker samlet inntekt fra 175 000 til 247 700 kroner, en økning på vel 40 prosent. Men også de vel 50 000 som mottok sosialhjelp i både 2005 og 2008, hadde en betydelig økning i samlet inntekt, som økte med nesten 18 prosent. Dette er vel 10 prosentpoeng mer enn økningen for dem som ikke mottok sosialhjelp noen av årene. Her må en imidlertid huske at 2005 var et spesielt år med store kapitalinntekter. Ser en bort fra kapitalinntektene økte inntektene med om lag 17 prosent for dem som verken mottok sosialhjelp i 2005 eller 2008.

Litt bemerkelsesverdig er det kanskje at for dem som ikke mottok sosialhjelp i 2005, men gjorde det i 2008, økte inntektene

Tabell 4.11. Samlet inntekt for personer i 2005-2008, etter om de mottar sosialhjelp. Personer 18 år og over¹. 2008-kroner

	Samlet inntekt 2005 ²			Samlet inntekt år T		
	2005/2006	2005/2007	2005/2008	2006	2007	2008
<i>Kroner</i>						
Mottok ikke sosialhjelp 2005						
Mottok ikke sosialhjelp år T	355 800	355 900	355 900	336 300	370 400	381 000
Mottok sosialhjelp år T	166 200	170 500	179 800	178 900	196 200	209 500
Mottok sosialhjelp 2005						
Mottok ikke sosialhjelp år T	188 700	177 900	175 000	211 900	233 800	247 700
Mottok sosialhjelp år T	162 200	164 700	166 300	178 000	188 600	195 600
	Antall personer			Prosentvis endring fra 2005		
	2005/2006	2005/2007	2005/2008	2006	2007	2008
Mottok ikke sosialhjelp 2005						
Mottok ikke sosialhjelp år T	3 216 988	3 213 322	3 211 048	-5,5	4,1	7,1
Mottok sosialhjelp år T	32 609	34 730	37 087	7,7	15,1	16,5
Mottok sosialhjelp 2005						
Mottok ikke sosialhjelp år T	40 342	58 421	66 235	12,3	31,4	41,5
Mottok sosialhjelp år T	78 576	60 391	52 490	9,7	14,5	17,7

¹ Alder ved utgangen av 2005.

² Populasjonene for år T varierer. Det er personer som er bosatt i Norge både i 2005 og år T. Inntektene for populasjonene i 2005 vil derfor kunne variere.

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

også med om lag 17 prosent. En kunne ventet at disse hadde gått ned i inntekt. At det ikke skjedde, skyldes antagelig i noen grad at de unge utgjør en betydelig del av denne gruppen, 27 prosent i 2008, mens de unge bare utgjorde 11 prosent blant dem som verken mottok sosialhjelp i 2005 eller 2008. En må regne med en sterkere inntektsutvikling for unge fordi de er i en etableringsfase når det gjelder arbeidsmarkedet. En del av dem hadde antagelig ikke arbeid i 2005, fordi de enten var i utdanning eller ble forsørget.

Nesten tredobling av yrkesinntekt for dem som gikk ut av sosialhjelp

Vi skal se hvordan utviklingen i yrkesinntekt og overføringer har vært for de ulike gruppene. Vi tar ikke med den tredje hovedinntektsposten, kapitalinntektene, siden denne er ubetydelig for sosialhjelpsmottakerne (dessuten er som nevnt 2005-tallene

for kapitalinntekt ikke helt sammenlignbare med tallene for senere år).

For den langt største delen av befolkningen som ikke mottok sosialhjelp i noen av årene, økte både yrkesinntekt og overføringer med om lag 15 prosent fra 2005 til 2008 regnet i 2008-kroner. Den årlige yrkesinntekten økte fra nesten 245 000 til vel 280 000 kroner (tabell 4.12).

Vi så at gruppen som mottok sosialhjelp i 2005, men ikke i 2008, var den som hadde størst inntektsøkning, naturlig nok. Tabell 4.12 viser at yrkesinntekten økte sterkt, fra 61 000 til 158 000 kroner, ikke langt unna en tredobling. Nå var utgangspunktet en svært beskjeden yrkesinntekt, så selv etter denne sterke økningen utgjør yrkesinntekten for denne gruppen bare vel 55 prosent av yrkesinntekten til dem som ikke mottok sosialhjelp de to årene.

Tabell 4.12. Yrkesinntekt og overføringer for personer i 2005-2008, etter om de mottar sosialhjelp. Personer 18 år og over. 2008-kroner

	Yrkesinntekt		Overføringer		Utvikling 2005-2006	
	2005	2006	2005	2006	Yrkesinntekt	Overføringer
	Kroner				Prosent	
Mottok ikke sosialhjelp 2005						
Mottok ikke sosialhjelp år 2006	244 600	65 400	252 800	67 200	3,4	2,9
Mottok sosialhjelp år 2006	78 400	87 300	72 300	84 400	-7,7	-3,2
Mottok sosialhjelp 2005						
Mottok ikke sosialhjelp år 2006	77 000	110 900	118 000	93 200	53,2	-15,9
Mottok sosialhjelp år 2006	32 300	129 700	43 200	134 500	33,6	3,7
	Yrkesinntekt		Overføringer		Utvikling 2005-2007	
	2005	2007	2005	2007	Yrkesinntekt	Overføringer
	Kroner				Prosent	
Mottok ikke sosialhjelp 2005						
Mottok ikke sosialhjelp år 2007	244 700	65 300	273 100	72 700	11,6	11,2
Mottok sosialhjelp år 2007	82 000	87 700	76 300	119 200	-6,9	35,9
Mottok sosialhjelp 2005						
Mottok ikke sosialhjelp år 2007	65 900	111 400	142 900	90 100	116,9	-19,1
Mottok sosialhjelp år 2007	29 700	134 700	47 100	141 200	58,5	4,8
	Yrkesinntekt		Overføringer		Utvikling 2005-2008	
	2005	2008	2005	2008	Yrkesinntekt	Overføringer
	Kroner				Prosent	
Mottok ikke sosialhjelp 2005						
Mottok ikke sosialhjelp år 2008	244 700	65 300	282 500	75 900	15,4	16,1
Mottok sosialhjelp år 2008	93 800	85 000	79 900	128 900	-14,8	51,6
Mottok sosialhjelp 2005						
Mottok ikke sosialhjelp år 2008	61 400	113 200	158 100	88 300	157,5	-22,0
Mottok sosialhjelp år 2008	30 000	135 900	47 400	147 800	58,0	8,8

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

I gruppen som mottok sosialhjelp i 2005 og ikke i 2008, gikk overføringene ned med om lag 25 000 2008-kroner, noe mindre enn sosialhjelpen i 2005 (vel 29 000 2008-kroner).

Mer bemerkelsesverdig er det at også blant personer som mottok sosialhjelp i både

2005 og 2008, økte yrkesinntekten sterkt, om ikke så sterkt som for gruppen nevnt ovenfor. Yrkesinntekten økte med nesten 60 prosent, og sto for over halvparten av økningen på nesten 30 000 kroner i samlet inntekt i denne gruppen.

Resten av økningen skyldes økning i overføringer. Økningen i overføringer skyldes ikke økt sosialhjelpsbeløp. Regnet i 2008-kroner ble dette beløpet litt mindre fra 2005 til 2008. Ytelser fra folketrygden økte med nesten 20 000 kroner. Av denne økningen skyldtes nesten 4 000 kroner økte attførings- og rehabiliteringspenger, og vel 7 000 kroner økte beløp til uførepensjon. Andre ytelser fra folketrygden økte med om lag 9 000 kroner. En betydelig del av dette skyldes antakelig økning i tidsbegrenset uførepensjon. Antallet med slik pensjon ble mer enn fordoblet fra 2005 til 2006. Detaljerte tabeller viser at økningen i «andre ytelser fra folketrygden» i betydelig grad skjedde i aldersgruppen under 60 år.

Selv om økningen i yrkesinntekten for dem som mottok sosialhjelp både i 2005 og 2008, var stor i prosent, var den beskjeden i kroner. Likevel er det fristende å knytte økningen til et bedre arbeidsmarked i 2008 enn i 2005. De fleste sosialhjelpsmottakere har en marginal posisjon på arbeidsmarkedet. Men når arbeidsmarkedet bedrer seg, vil selv de som ikke løsriver seg helt ut av mottakerrollen, også dra nytte av dette.

Gruppen som går inn i sosialhjelp, altså de som mottok sosialhjelp i 2008, men ikke i 2005, økte også de samlede årlige inntekter med om lag 30 000 kroner. Dette til tross for at yrkesinntekten gikk ned med om lag 14 000 kroner. Overføringene økte altså med om lag 44 000 kroner. Siden sosialhjelpen i 2008 utgjorde bare 28 000 kroner, var det dermed en ikke ubetydelig økning i overføringer utenom sosialhjelp. I denne gruppen økte ytelsene fra folketrygden med om lag 19 000 kroner. Av dette sto attførings- og rehabiliteringspenger for vel 8 000 kroner av økningen, økt uførepensjon for vel 4 000 kroner og «andre ytelser fra folketrygden», herunder

tidsbegrenset uførestønad, for snaut 7 000 kroner.

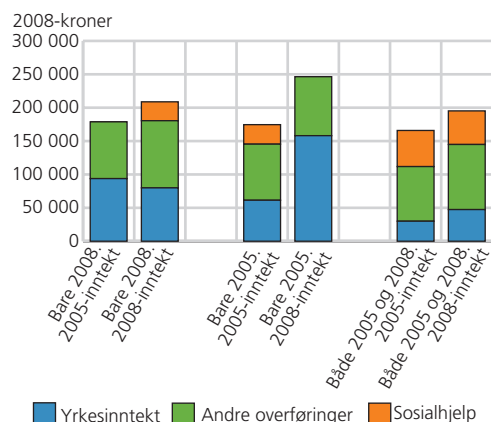
Hvordan bidrar sosialhjelp til inntektsutviklingen?

Figur 4.2. sammenfatter noen av tallene i dette kapitlet. I tolkningen av tallene er det viktig å være oppmerksom på at inntektene er de personlige inntektene for mottakere av sosialhjelp.

Figur 4.2. viser at de som mottok sosialhjelp i 2008, men ikke i 2005, hadde en inntektsøkning på 30 000 kroner. Yrkesinntekten gikk ned fra 93 800 til 79 900 kroner. Denne nedgangen på snaut 14 000 kroner ble mer enn kompensert av at overføringene utenom sosialhjelp økte med 15 600 kroner. Uten sosialhjelp ville samlet inntekt for denne gruppen vært omtrent uforandret fra 2005 til 2008.

For personer som mottok sosialhjelp både i 2005 og 2008, økte samlet inntekt utenom kapitalinntekt med 29 300 kroner. Denne økningen skyldes dels en økning i yrkes-

Figur 4.2. Yrkesinntekt, sosialhjelp og andre overføringer i 2005 og 2008¹, etter mottak av sosialhjelp i 2005 og 2008

¹ Bare personer som bodde i Norge både i 2005 og 2008. Alder regnet ved utgangen av 2005. Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-trygd. Statistisk sentralbyrå.

inntekt på 17 400 kroner (fra 30 000 til 47 400 kroner), dels en økning i overføringer utenom sosialhjelp på 15 700 kroner (fra 81 800 til 97 500 kroner). Det var en liten nedgang (om lag 4 000 kroner) i mottatt sosialhjelp i perioden. Uten sosialhjelp ville samlet inntekt dermed vært omtrent uendret, men på et betydelig lavere nivå. Inntekten i 2008 ville gått ned fra om lag 195 000 til 145 000 kroner.

Personer som går ut av sosialhjelp, har naturlig nok en inntektsøkning. Inntekten økte med om lag 70 000 kroner fra 2005 til 2008. Økningen skyldes først og fremst høyere yrkesinntekt. Denne økte med nesten 100 000 kroner. Så til tross for «tapet» av sosialhjelp resulterer den sterke økningen i yrkesinntekt i en betydelig økning i samlet inntekt.

Sterk økning i yrkesinntekt blant unge sosialhjelpsmottakere

Vi skal vise at utviklingen i yrkesinntekt i stor grad er knyttet til alder. Unge voksne under 25 år utgjør en betydelig del av dem som mottar sosialhjelp, enten i 2005, 2008 eller begge årene. I 2008 utgjorde de vel 25 prosent av alle som mottok sosialhjelp ett av årene 2005 eller 2008, og 20 prosent av dem som mottok sosialhjelp begge årene.

Inntektsutviklingen er naturlig nok sterkest blant de helt unge, men også ganske sterk blant 25-44-åringene. Det gjelder uansett hvilken av gruppene med hensyn til sosialhjelp de tilhører. Dette er aldersgrupper der flere etter hvert forlater utdanning, og flere får etablert seg på arbeidsmarkedet. Mens samlet inntekt for unge under 25 år som ikke mottok sosialhjelp i 2005 og 2008, økte med 70 prosent fra 2005 til 2008 og yrkesinntekten ble nesten fordoblet, var det svært liten endring for personer i alderen 45-66 år (tabell 4.13).

For personer som gikk ut av sosialhjelp, altså mottok sosialhjelp i 2005, men ikke i 2008, finner vi at yrkesinntekten blant de unge under 25 år ble nesten firedoblet. Det er en sterkere utvikling enn for unge som ikke mottok sosialhjelp de to årene. De som gikk ut av sosialhjelp, kom opp i en yrkesinntekt på 180 000 kroner, som utgjorde 80 prosent av yrkesinntekten for dem som ikke mottok sosialhjelp i 2005 og 2008.

For 45-66-åringene som gikk ut av sosialhjelp, var yrkesinntekten i 2005 omtrent den samme som for de unge. Men selv om veksten var betydelig, var den langt svakere enn for de unge, og 45-66-åringene hadde i 2008 en yrkesinntekt på bare vel 30 prosent av sine jevnaldrende som ikke hadde mottatt sosialhjelp de to årene.

Det kan tyde på at unge som går ut av sosialhjelp, har en sterkere posisjon på arbeidsmarkedet enn de tilsvarende blant de middelaldrende, og at deres mottak av sosialhjelp i 2005 skjedde i en periode med forsøk på å etablere seg på arbeidsmarkedet. For de middelaldrende er etableringsperioden for lengst passert, dette er en gruppe der mange fortsatt har et marginalt forhold til arbeidsmarkedet, selv om de i 2008 ikke mottar sosialhjelp.

For personer som gikk ut av sosialhjelpen, ser vi også at overføringene går ned med omtrent like mye som sosialhjelpen utgjorde i 2005. Det er også verdt å legge merke til at i aldersgruppen 25-66 år er det en bevegelse bort fra rehabilitering til uførepensjon.

Også for personer som mottok sosialhjelp i både 2005 og 2008, ser vi det samme mønstret i utviklingen av yrkesinntekt som blant dem som gikk ut av sosialhjelp. For unge øker yrkesinntekten til mer enn det dobbelte, mens for 45-66-åringene øker

den bare med 9 prosent (tabell 4.13). Men yrkesinntektene er i utgangspunktet små, så selv etter en betydelig økning er de fortsatt ganske beskjedne, knapt 60 000 kroner for de unge og halvparten av dette for de middelaldrende. Mens unge som går ut av sosialhjelp, nærmer seg unge som ikke mottar sosialhjelp de to årene, er unge som mottar sosialhjelp begge år, fortsatt marginale på arbeidsmarkedet.

For personer som gikk inn i sosialhjelp, altså mottok sosialhjelp i 2008, men ikke i

2005, finner vi bare for de unge at yrkesinntekten øker (med 28 prosent), for alle andre aldersgrupper blir yrkesinntekten mindre, og for de middelaldrende blir den nesten halvert. Når yrkesinntekten øker for de unge, har det antagelig sammenheng med at mange i denne gruppen har gått fra utdanning til arbeidsmarkedet, og noen ble kanskje forsørget. Selv om de kan slite med å etablere seg, har de likevel hatt større yrkesinntekt enn de hadde da de var under utdanning/ble forsørget.

Tabell 4.13. Yrkesinntekt og overføringer for personer i 2005 og 2008, etter om de mottar sosialhjelp og etter alder. Personer 18 år og over. 2008-kroner

Alder i 2005	Mottok ikke sosialhjelp 2005						Antall personer
	Samlet inntekt		Utvikling 2005=100	Yrkesinntekt		Utvikling 2005=100	
	2005	2008		2005	2008		
Mottok ikke sosialhjelp i 2008							
18-24 år	145 500	247 338	170,0	115 300	222 480	193,0	341 974
25-44 år	385 500	439 525	114,0	316 000	391 273	123,8	1 209 984
45-66 år	431 700	414 254	96,0	303 400	301 819	99,5	1 172 449
67 år og over	247 400	249 360	100,8	16 900	7 622	45,1	487 479
Mottok sosialhjelp i 2008							
18-24 år	102 200	162 144	158,7	59 300	76 064	128,3	10 014
25-44 år	211 200	235 730	111,6	111 900	93 679	83,7	18 744
45-66 år	204 800	208 685	101,9	99 900	56 693	56,7	7 866
67 år og over	157 500	185 481	117,8	8 200	3 938	48,0	498
Alder i 2005	Mottok sosialhjelp 2005						Antall personer
	Samlet inntekt		Utvikling 2005=100	Yrkesinntekt		Utvikling 2005=100	
	2005	2008		2005	2008		
Mottok ikke sosialhjelp i 2008							
18-24 år	111 200	228 936	205,9	50 800	179 241	352,8	16 839
25-44 år	200 900	273 643	136,2	75 100	184 910	246,2	33 213
45-66 år	192 500	225 026	116,9	51 400	94 431	183,7	13 887
67 år og over	139 600	146 843	105,2	1 600	908	56,8	2 343
Mottok sosialhjelp år 2008							
18-24 år	107 100	161 787	151,1	25 500	57 356	224,9	10 604
25-44 år	183 300	210 136	114,6	34 100	53 140	155,8	28 880
45-66 år	177 300	191 590	108,1	25 400	27 674	109,0	12 574
67 år og over	163 500	175 085	107,1	2 900	1 253	43,2	499

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

For dem som gikk inn i sosialhjelp, er det en sterk økning i overføringer som mer enn kompenserer for nedgang i yrkesinntekt i grupper der dette forekommer. For aldersgruppene under pensjonsalder økte overføringene med 40-50 000 kroner. Økningen i overføringer skyldes naturligvis for en stor del sosialhjelpen de mottar i 2008, men økning i arbeidsmarkedsrelaterte ytelser som uførepensjon, rehabiliterings- og attføringspenger og «andre ytelser fra folketrygden» utgjør resten eller mer enn dette, det vil si kompenserer for nedgang i andre overføringer (se vedleggstabell 1).

For personer som ikke mottok sosialhjelp i 2008, uansett om de mottok sosialhjelp i 2005 eller ikke, finner vi at økningen i yrkesinntekt er større enn økningen i samlet inntekt (med unntak av personer i pensjonsalder).

Liten endring i yrkesinntekt blant middelaldrende som mottok sosialhjelp i 2005 og 2008

For personer som mottok sosialhjelp i både 2005 og 2008, står økt yrkesinntekt for mer enn halvparten av økningen i samlet inntekt i aldersgruppen under 45 år. For unge under 25 år økte samlet inntekt med om lag 55 000 kroner. Selv om yrkesinntekten bidro mest til denne økningen, om lag 32 000 kroner, var bidraget fra overføringene betydelig (23 000 kroner). Vel halvparten av dette var en økning i rehabiliterings- og attføringspenger. Men både økt bostøtte (3 000 kroner) og «andre ytelser fra folketrygden», antakelig tidsbegrenset uførepensjon bidro (4 000 kroner) (se vedleggstabell 1).

For 25-44-åringene som mottok sosialhjelp begge år, økte samlet inntekt med om lag 27 000 kroner. Her bidro økt yrkesinntekt klart mest (19 000 kroner). Økningen i

overføringene på om lag 8 000 kroner skyldes for det meste økt uførepensjon.

Yrkesinntekten sto for svært lite av økningen i samlet inntekt for personer 45-66 år som mottok sosialhjelp begge år, om lag 2 000 av 14 000 kroner. Også i denne gruppen var det en betydelig økning i uførepensjon, vel 15 000 kroner og i «andre ytelser fra folketrygden» vel 7 000 kroner. Denne økningen ble til dels oppveid av en nedgang i sosialhjelpen til denne gruppen, en nedgang på nesten 7 000 kroner.

For de eldste med sosialhjelp begge år kompenseres en kraftig nedgang i sosialhjelp, som gikk ned nesten 30 000 kroner, med en kraftig økning i andre overføringer, både alderspensjon, men også kategorien andre ytelser.

Dette viser at blant dem som mottok sosialhjelp både i 2005 og 2008 og var under pensjonsalder, kommer en betydelig del av veksten i samlet inntekt fra arbeidsmarkedsrelaterte overføringer slik som rehabiliterings- og attføringspenger og uførepensjon. Økningen i overføringer mer enn kompenserer for nedgangen i sosialhjelp.

At unge er en spesiell gruppe i sammenheng med sosialhjelp, ser en også av at det er mer dynamikk blant unge under 25 år. Mens halvparten av unge som mottok sosialhjelp i 2008, også gjorde det i 2005, gjaldt det samme mer enn 60 prosent av 45-66-åringene, og mens vel 60 prosent av unge som mottok sosialhjelp i 2005, ikke gjorde det i 2008, gjaldt det samme vel 50 prosent av 45-66-åringene.

Samlet inntekt økte mest for nye langtidsmottakere

For nye sosialhjelpsmottakere, altså personer som mottok sosialhjelp i 2008, men ikke mottok sosialhjelp i 2005, er naturlig nok det generelle bildet at yrkesinntekten

går ned. Det er imidlertid et klart mønster at jo lenger varigheten av sosialhjelp var i 2008, jo mer gikk yrkesinntekten ned (tabell 4.14). Faktisk gikk den ikke ned for dem med kortest varighet, her ser vi en liten økning. Blant dem som mottok sosialhjelp alle tolv måneder i 2008, gikk yrkesinntekten ned til en tredel. Blant dem som mottok sosialhjelp mindre enn seks måneder i 2008, er det også en tendens

til at nedgangen i inntekt er større jo flere sosialhjelpsepisoder det var.

Selv om yrkesinntekten gikk mest ned for personer med mer langvarig mottak av sosialhjelp, økte de samlede inntektene mest for disse. Blant dem som mottok sosialhjelp alle tolv måneder i 2008, men ikke i 2005, økte den samlede inntekten med om lag 55 000 kroner (tabell 4.14). Til tross for at yrkesinntekten gikk ned med 35 000

Tabell 4.14. Yrkesinntekt og samlet inntekt for personer som mottok sosialhjelp i 2008, etter om de mottok sosialhjelp i 2005, varighet og antall episoder i 2008. Personer 18 år og over. 2008-kroner

Måneder sosialhjelp 2008	Antall episoder 2008	Mottok sosialhjelp 2008, ikke 2005						Antall personer
		Yrkesinntekt		Samlet inntekt		Utvikling 2005 = 100		
		2005	2008	2005	2008	Yrkesinntekt	Samlet inntekt	
1	1	108 800	108 171	199 600	226 700	99,4	113,6	11 304
2	1	106 000	105 702	184 400	213 000	99,7	115,5	4 449
	2	99 200	82 297	194 200	218 000	83,0	112,3	2 364
3-5	1	94 900	81 943	173 700	198 300	86,3	114,2	4 304
	2	91 400	75 411	178 700	208 300	82,5	116,6	3 499
	3	84 600	59 890	181 400	209 700	70,8	115,6	1 825
6-8	1	82 800	54 819	157 500	191 900	66,2	121,8	1 381
	2	82 500	49 853	163 500	190 600	60,4	116,6	1 566
	3	75 800	48 807	162 500	197 500	64,4	121,5	1 591
9-11	1	63 400	30 968	145 000	190 100	48,8	131,1	921
	2	66 700	26 759	149 600	186 200	40,1	124,5	1 468
	3	58 800	28 027	143 800	190 700	47,7	132,6	726
12	1	57 700	18 873	141 200	186 500	32,7	132,1	1 724
		Mottok sosialhjelp 2005 og 2008						Antall personer
		Yrkesinntekt		Samlet inntekt		Utvikling 2005 = 100		
		2005	2008	2005	2008	Yrkesinntekt	Samlet inntekt	
2	1	43 200	90 403	169 100	210 500	209,3	124,5	3 045
	2	36 400	62 924	182 500	210 500	172,9	115,3	2 589
3-5	1	37 300	74 570	160 000	197 800	199,9	123,6	3 834
	2	39 000	65 954	171 900	202 800	169,1	118,0	4 351
	3	31 100	44 655	176 100	203 000	143,6	115,3	3 325
6-8	1	28 200	50 278	156 600	193 700	178,3	123,7	1 870
	2	27 100	42 505	159 200	189 100	156,8	118,8	2 799
	3	27 900	34 433	169 500	192 400	123,4	113,5	3 703
9-11	1	22 700	22 259	157 200	187 900	98,1	119,5	2 263
	2	19 700	17 391	158 400	182 300	88,3	115,1	5 287
	3	21 800	17 379	159 300	177 700	79,7	111,6	2 461
12	1	15 500	9 663	158 100	178 700	62,3	113,0	9 118

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

kroner, økte overføringene med 90 000. Sosialhjelpen i 2008 – og dermed økningen i sosialhjelp 2005-2008 – utgjorde for denne gruppen 95 000 kroner.

Blant dem som mottok sosialhjelp én måned i 2008, men ikke i 2005, økte den samlede inntekten med 40 000 kroner. Av dette var 7 000 kroner økt yrkesinntekt og 33 000 økte overføringer, herav 7 000 kroner i sosialhjelp.

Mens forskjellen i den samlede inntekten for dem med kortest og lengst varighet av sosialhjelp i 2008 var om lag 55 000 kroner i 2005, var den i 2008 redusert til 40 000 kroner. Inntektsforskjellen mellom sosialhjelpsmottakere som arbeider mest, og dem som arbeider minst, er altså blitt mindre.

Yrkesinntekten økte mest for personer med kortvarig sosialhjelp

Også blant personer som mottok sosialhjelp både i 2005 og 2008, finner vi at utviklingen i yrkesinntekt er gunstigst for dem med kortest varighet av sosialhjelp i 2008. Men til forskjell fra sosialhjelpsmottakerne i 2008 som ikke hadde sosialhjelp i 2005, øker yrkesinntektene betydelig for de fleste grupper. Blant dem som bare hadde sosialhjelp i et par måneder i 2008, ble yrkesinntekten fordoblet (tabell 4.14).

Bare blant dem som mottok sosialhjelp i minst ni av månedene i 2008, gikk yrkesinntekten ned, og bare betydelig (relativt sett) blant dem som mottok sosialhjelp i tolv måneder. Dette henger sammen med at sosialhjelpsmottakerne i 2008 som mottok sosialhjelp også i 2005, hadde lav yrkesaktivitet også i 2005, noe som tyder på svak posisjon på arbeidsmarkedet.

Selv etter den betydelige økningen som de fleste grupper hadde i yrkesinntekt, ligger yrkesinntektene i 2008 litt lavere

for dem som mottok sosialhjelp begge år enn for sosialhjelpsmottakerne i 2008 som ikke mottok sosialhjelp i 2005. Men selv om økningen i yrkesinntekter i kroner er beskjeden, kan kanskje likevel den sterke relative veksten i yrkesinntekter fra 2005 til 2008 ses som et resultat av bedringen i arbeidsmarkedet i denne perioden.

Vi fant at blant de nye mottakerne av sosialhjelp i 2008 økte den samlede inntekten mest blant langtidsmottakerne av sosialhjelp. Blant personer som mottok sosialhjelp både i 2008 og 2005, finner vi ikke dette, tvert imot er det en tendens til at samlet inntekt økte mest for dem med mer kortvarig sosialhjelp. Det er også en klar tendens til at økningen i både samlet inntekt og yrkesinntekt er størst for dem som bare har en sosialhjelpsepisode i 2008.

Økningen i yrkesinntekten står for nesten hele økningen i samlet inntekt blant sosialhjelpsmottakerne i 2005 og 2008 som mottok sosialhjelp i et par måneder i 2008. For dem med sosialhjelp av lengre varighet bidro utviklingen i yrkesinntekt som nevnt negativt til utviklingen i samlet inntekt. Det er overføringene som «redder» langtidsmottakerne (9-12 måneder). Overføringene økte svært lite for dem som mottok sosialhjelp i bare et par måneder i 2008, mens de økte med 30 000 til 40 000 kroner for dem med sosialhjelp i minst ni måneder (tabell 4.14).

Disse forskjellene dekker imidlertid over en ganske forskjellig utvikling for sosialhjelp og for andre overføringer. Mens sosialhjelpen ble redusert for personer med kortvarig sosialhjelp i 2008, økte andre overføringer, og kompenserte dermed for nedgangen i sosialhjelp, noe som antakelig skyldes at mange hadde mottak av lengre varighet i 2005. For langtidsmottakerne økte både sosialhjelp og andre overføringer

ger, og økningen i sosialhjelp var større enn økningen i andre overføringer.

Forskjellen i den samlede inntekten mellom korttids- og langtidsmottakere av sosialhjelp i 2008 blant dem som mottok sosialhjelp i både 2005 og 2008, forsterkes i perioden. Samlet inntekt øker mer for korttidsmottakerne enn for langtidsmottakerne. Det skyldes en forskjellig utvikling av yrkesinntekt, sosialhjelp og andre overføringer. For korttidsmottakerne skyldes økningen i samlet inntekt nesten utelukkende økt yrkesinntekt. Økning i andre overføringer kompenserer for at sosialhjelpen ble mindre. For langtidsmottakerne av sosialhjelp kompenserer økt sosialhjelp for redusert yrkesinntekt og en mindre gunstig utvikling i overføringene utenom sosialhjelp.

Vi så tidligere (tabell 4.6) at gjengangerne hadde lavere inntektsvekst enn dem som mottok sosialhjelp bare én gang. Tabell 4.14 viser at dette er enda mer utpreget for personer som mottok sosialhjelp i både 2005 og 2008. Samlet inntekt økte om lag 10 prosentpoeng mindre fra 2005 til 2008 for personer med minst tre sosialhjelpsepisoder enn for dem med bare en episode. Dette er derimot ikke tilfellet for de nye sosialhjelpsmottakerne i 2008.

Igjen har mønstret blant dem som mottok sosialhjelp begge årene, sammenheng med aldersfordelingen. Andelen unge under 25 år er 8-10 prosentpoeng lavere blant gjengangerne med tre eller flere episoder enn blant dem med bare en episode. Slike forskjeller finner vi ikke blant de nye sosialhjelpsmottakerne i 2008.

4.3. Lavinntekt og sosialhjelp

Flertallet av sosialhjelpsmottakere tilhører ikke lavinntektshusholdning ...

Om en person tilhører en lavinntektshusholdning (se tekstboks), og om personen mottar sosialhjelp, er på mange måter svært forskjellige mål. De har imidlertid det til felles at de av mange brukes som mål på fattigdom. Det kan derfor være av interesse å sammenligne dem. Lavinntektsmålet tar utgangspunkt i husholdningens inntekt i løpet av hele kalenderåret og i husholdningssituasjonen ved utgangen av året. Mottak av sosialhjelp tar i høyere grad utgangspunkt i den akutte inntekts- og husholdningssituasjonen, selv om også mer langsiktige forhold ofte vil spille inn.

Lavinntektshusholdning

En person tilhører lavinntektsgruppen hvis husholdningens samlede inntekt etter skatt per forbruksenhet er lavere enn 60 prosent av medianinntekten. Medianinntekten er midtpunktet i fordelingen av husholdninger etter ekvivalentinntekt. Ekvivalentinntekten er husholdningens inntekt etter skatt delt med antallet forbruksenheter i husholdningen. Husholdningens samlede inntekt omfatter både skattepliktige og ikke skattepliktige inntekter, for eksempel sosialhjelp, bostøtte fra Husbanken, stipend fra Statens lånekasse (lån fra Statens lånekasse regnes derimot ikke som inntekt). Opplysningene om inntekt er basert på de samme registrene som ligger til grunn for inntekts- og formuesstatistikken for husholdninger, først og fremst Skattedirektoratets register.

Grunnen til at en bruker ekvivalentinntekt, altså deler husholdningens inntekt med antallet forbruksenheter, er at store husholdninger nødvendigvis må ha større forbruksutgift for å opprettholde en bestemt standard enn en liten husholdning. Antallet forbruksenheter i en husholdning beregnes etter den såkalte modifiserte OECD skala som også benyttes av Eurostat. Hvert medlem av husholdningen tildeles en vekt, første voksne får vekt 1, andre voksne vekt 0,5, mens barn 0-15 år tildeles vekt 0,3.

Sosialhjelp er heller ikke like sterkt knyttet til husholdning som lavinntekt, for eksempel kan unge få sosialhjelp selv om de bor hjemme.

Allerede omfanget av de to gruppene viser at det er to ganske forskjellige mål. Ved utgangen av 2008 var det nær 480 000 voksne (18 år og over) i lavinntektshusholdninger, mens husholdningene til de om lag 109 000 som mottok sosialhjelp en eller flere ganger i løpet av 2008, omfattet 178 000 voksne personer.

Tabell 4.15 viser at 42 prosent av sosialhjelpsmottakerne i 2005 tilhørte en lavinntektshusholdning. Tallet økte til 47 prosent i 2008. Hvorfor er det slik at flertallet av sosialhjelpsmottakerne ikke tilhører lavinntektshusholdninger? Det kan være flere mulige grunner til dette. En grunn kan være at lavinntekt er definert på grunnlag av årsinntekten til husholdningen, mens sosialhjelp kan blitt tildelt på grunnlag av en akutt situasjon i løpet av året. Sosialhjelpsmottakerens husholdning kan ha stått overfor en mer akutt situasjon, med for eksempel en uforutsett utgift eller et plutselig inntektsbortfall som har ført til at den har oppsøkt NAV-kontoret. En annen grunn kan være at husholdningssituasjonen ved tidspunktet for sosialhjelpsmottak var en annen enn

Tabell 4.15. **Andelen personer 18 år og over med og uten sosialhjelp, etter om de tilhører lavinntektshusholdninger. 2005 og 2008. Prosent**

	I alt	Lav- inntekt	Ikke lav- inntekt
Mottar ikke sosialhjelp 2005	100,0	11,1	88,9
Mottar sosialhjelp 2005	100,0	42,1	57,9
Mottar ikke sosialhjelp 2008	100,0	11,7	88,3
Mottar sosialhjelp 2008	100,0	46,8	53,2

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

ved årets slutt. Det kan for eksempel være en aleneboende som senere i året danner en flerpersonhusholdning for eksempel ved å gifte seg eller bli samboer. Husholdningsendringer kan imidlertid slå begge veier. En større husholdning med uendret inntekt vil øke sannsynligheten for at den er en lavinntektshusholdning. En husholdning som blir større fordi det kommer inn en person med høyere inntekt, vil minke sannsynligheten for at den er en lavinntektshusholdning.

... og en av ti i lavinntekts-husholdninger mottar sosialhjelp

Vi kan også snu perspektivet og se på andelen av personer 18 år og over i lavinntektsgruppen som tilhører husholdning som mottar sosialhjelp. Det gjelder bare snaut 12 prosent i 2008. Dette er altså personer som tilhører husholdninger som på årsbasis har lav inntekt. Hvorfor mottar bare litt over en av ti sosialhjelp? En grunn kan være at måten lavinntektsgruppen blir definert på, gir inntekter som ligger over

Tabell 4.16. **Andelen personer 18 år og over med ulik varighet av sosialhjelp, etter om de tilhører lavinntektshusholdning. 2005 og 2008. Prosent**

	I alt	Lav- inntekt	Ikke lav- inntekt
Måneder med sosialhjelp 2005			
1	100,0	31,0	69,0
2	100,0	35,8	64,2
3-5	100,0	40,8	59,2
6-8	100,0	45,0	55,0
9-11	100,0	52,1	47,9
12	100,0	55,5	44,5
Måneder med sosialhjelp 2008			
1	100,0	36,7	63,3
2	100,0	40,5	59,5
3-5	100,0	45,6	54,4
6-8	100,0	50,9	49,1
9-11	100,0	56,4	43,6
12	100,0	59,2	40,8

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-Trygd, Statistisk sentralbyrå.

sosialhjelpsnormene i kommunene. For en aleneboende i lavinnteksgruppen er inntekt etter skatt under 168 000 kroner i 2008, for et ektepar med to barn under 16 år er lavinnteksgrensen en inntekt etter skatt under 353 000 kroner. En annen grunn kan være at inntektene og utgiftene i husholdningen er ganske stabile, og at husholdningen har tilpasset seg nivået på disse (det kan for eksempel gjelde en del eldre minstepensjonister). En tredje grunn kan være at husholdningen har ikke-registerte inntekter som gjør at den klarer seg. En fjerde og antakelig ganske viktig grunn til at så få i lavinnteksgruppen mottar sosialhjelp, er at mange husholdninger kvier seg for å søke om sosialhjelp, selv om de kanskje kunne vært berettiget til denne.

Vi skal se på en av de mulige forklaringer på at sosialhjelpsmottakere ikke tilhører lavinnteksgruppen. En mulig årsak var at en akutt utgiftsøkning eller inntektsbortfall kunne utløse sosialhjelp selv om inntekten gjennom året som helhet ikke var spesielt lav. En skulle da vente at andelen i lavinnteksgruppen var større blant dem som mottok mer langvarig enn kortvarig sosialhjelp. Tabell 4.16 viser at dette i noen grad er tilfellet. I 2008 tilhørte 59 prosent av dem som mottok sosialhjelp hele året, lavinnteksgruppen, mens det samme gjaldt for 37 prosent av dem som bare mottok sosialhjelp i én måned. Likevel er det altså omtrent to av fem som mottar sosialhjelp hele året, og som ikke tilhører lavinnteksgruppen.

Lavinntektsmålet og sosialhjelp er såpass forskjellige at en skal være forsiktig med å sammenligne dem. En kan ikke anta at 40 prosent av dem som mottok sosialhjelp hele året i 2008, og som ikke tilhørte lavinnteksgruppen, mottok sosialhjelp urettmessig. Langt mindre kan en anta at alle i lavinnteksgruppen hadde rett til sosialhjelp.

Oppsummering

Samlet inntekt uten kapitalinntekt økte omtrent like mye i perioden 2005-2008 for sosialhjelpsmottakere som for resten av befolkningen. Fra 2008 til 2009 økte mottakernes inntekt, mens inntekten i resten av befolkningen gikk ned. I 2009 utgjorde mottakernes inntekt om lag 60 prosent av inntekten for andre, mot om lag 55 prosent i årene 2005-2008. 25-66-åringene hadde størst samlet inntekt, unge hadde lavest. Men inntekten økte mest blant de yngste og de eldste.

Konjunktorene er viktig for sosialhjelpsmottakernes yrkesinntekt. I perioden 2005-2008 økte yrkesinntekten med 24 prosent, sammenlignet med 13 prosent i befolkningen ellers. Men i 2009 gikk yrkesinntektene ned slik at for perioden 2005-2009 var utviklingen omtrent den samme for mottakerne som for befolkningen ellers (henholdsvis 12 og 10 prosent økning). Yrkesinntektene for mottakerne er små, i 2008 var de vel 20 prosent av yrkesinntektene i befolkningen ellers.

Samlet inntekt avtar med varigheten av sosialhjelp, personer med sosialhjelp i én måned har høyest inntekt. Uansett varigheten av sosialhjelp har gjengangerne høyere inntekt enn engangsmottakerne, men inntektsutviklingen er litt bedre for engangsmottakerne enn for gjengangerne. Det skyldes gunstig utvikling i yrkesinntektene. Det betyr at det har skjedd en inntektsutjevning mellom gruppene etter varighet og antall mottak av sosialhjelp.

Overføringene er høyest for gjengangerne. Dette skyldes først og fremst utbetalingene til uførepensjon og til rehabilitering og attføring. Dette henger sammen med at en større andel av gjengangerne er i alderen 45-66 år. Det er liten forskjell på sosialhjelp til engangsmottakere og gjengangere.

Vel halvparten av sosialhjelpsmottakerne i 2005 var i 2008 ute av sosialhjelpen. Samlet inntekt for disse økte med 40 prosent, og utgjorde 73 prosent av inntekten for dem som ikke mottok sosialhjelp i 2008. Yrkesinntekten ble nesten tredoblet. Økningen i yrkesinntekt varierer sterkt med alder. For unge under 25 år ble yrkesinntekten nesten firedoblet og utgjorde 80 prosent av yrkesinntekten for dem som ikke mottok sosialhjelp i 2005 og 2008. For 45-66 åringer ble yrkesinntekten knapt fordoblet, men utgjorde likevel bare 30 prosent av jevnaldrende uten sosialhjelp i 2005 og 2008.

For dem som mottok sosialhjelp både i 2005 og 2008, økte samlet inntekt utenom kapitalinntekt med 18 prosent, omtrent det samme som for dem som ikke mottok sosialhjelp noen av de to årene. Yrkesinntekten økte med 60 prosent, langt mer enn for ikke-mottakerne, men utgjorde likevel bare 35 prosent av yrkesinntekten i denne gruppen. Også her er det stor aldersforskjell. Blant unge ble yrkesinntekten mer enn fordoblet, blant 45-66 åringene økte den bare 9 prosent.

Blant 18-44 åringer som mottok sosialhjelp både i 2005 og 2008, sto økt yrkesinntekt for over halvparten av økningen i samlet inntekt. Resten av økningen skyldes økte overføringer, for en stor del knyttet til rehabilitering og uførhet. Blant 45-66 åringene bidro økt yrkesinntekt lite til økningen i samlet inntekt. Samlet inntekt økte først og fremst på grunn av økte ytelser fra folketrygden, først og fremst uførepensjon.

Mer enn halvparten av sosialhjelpsmottakerne tilhører ikke lavinnteksgruppen, og bare en av ti personer i lavinnteksgruppen mottar sosialhjelp.

Referanser

Epland, J., Gladhaug, M., Kirkeberg, M., Normann, T.M., Strøm, F. (2011): *Økonomi og levekår for ulike lavinnteksgrupper*, Rapporter 2011/05, Statistisk sentralbyrå.

Vedleggstabell 4.1. **Mottatte overføringer i 2005 og 2008 for personer 18 år og over, etter mottak av sosialhjelp i 2005 og 2008 og etter alder. 2008-kroner¹**

	Ytelser FT	Dag- penger	Uføre- pensjon	Rehabili- tering	Overgangs- stønad	Andre ytelser
Mottok ikke sosial- hjelp 2005. Alder						
<i>Mottok ikke sosialhjelp i 2008</i>						
18-24						
2005	3 869	2 043	1 066	1 653	1 009	141
2008	6 018	1 272	1 697	2 609	1 283	429
25-44						
2005	13 215	4 219	4 478	6 776	1 016	945
2008	15 092	1 549	5 269	6 324	700	2 799
45-66						
2005	35 111	2 426	26 935	5 610	32	2 534
2008	52 336	968	30 081	4 628	13	17 614
67+						
2005	148 678	97	2 312	32	0	146 334
2008	167 470	0	3	0	0	167 467
<i>Mottok sosialhjelp i 2008</i>						
18-24						
2005	17 781	3 997	907	7 838	8 427	609
2008	35 289	5 508	2 099	21 053	9 612	2 525
25-44						
2005	53 209	11 952	12 451	28 455	9 569	2 734
2008	70 202	8 123	15 209	36 199	8 406	10 388
45-66						
2005	76 281	10 767	46 749	24 933	574	4 025
2008	101 738	5 082	58 518	28 970	317	13 933
67+						
2005	125 896	0	5 997	40	0	119 859
2008	142 048	0	13	0	0	142 035

Vedleggstabell 4.1. **Mottatte overføringer i 2005 og 2008 for personer 18 år og over, etter mottak av sosialhjelp i 2005 og 2008 og etter alder. 2008-kroner¹**

	Barne- trygd	Bostøtte	Sosial- hjelp	Andre over- føringer	Overføring i alt	Antall personer
Mottok ikke sosial- hjelp 2005. Alder						
<i>Mottok ikke sosialhjelp i 2008</i>						
18-24						
2005	740	140	0	13 575	20 367	
2008	1 725	249	0	10 552	19 816	341 974
25-44						
2005	9 198	251	0	7 326	34 209	
2008	9 050	249	0	4 902	30 842	1 209 987
45-66						
2005	2 264	230	0	17 196	57 227	
2008	1 231	245	0	36 418	91 198	1 172 449
67+						
2005	5	867	0	43 860	193 507	
2008	3	1 016	0	45 460	213 949	487 476
<i>Mottok sosialhjelp i 2008</i>						
18-24						
2005	3 368	915	0	16 353	42 414	
2008	4 833	3 395	25 675	10 880	85 580	10 014
25-44						
2005	12 233	2 564	0	18 409	98 373	
2008	11 688	5 664	31 051	14 566	141 294	18 741
45-66						
2005	3 678	2 757	0	9 757	103 240	
2008	2 411	5 700	26 259	9 791	150 981	7 866
67+						
2005	255	7 513	0	14 481	148 145	
2008	105	11 432	10 615	16 527	180 727	498

Vedleggstabell 4.1 (forts.). **Mottatte overføringer i 2005 og 2008 for personer 18 år og over, etter mottak av sosialhjelp i 2005 og 2008 og etter alder. 2008-kroner**

	Ytelser FT	Dag- penger	Uføre- pensjonj	Rehabili- tering	Overgangs- stønad	Andre ytelser
Mottok sosialhjelp						
2005. Alder						
<i>Mottok ikke sosialhjelp i 2008</i>						
18-24						
2005	17 770	4 555	1 940	10 991	4 240	599
2008	29 729	3 821	4 817	13 014	7 794	4 104
25-44						
2005	51 519	11 466	12 993	28 347	6 261	3 918
2008	59 551	4 301	18 778	22 042	4 801	13 930
45-66						
2005	85 794	7 507	55 455	26 053	433	3 853
2008	108 943	2 418	75 145	15 974	209	17 615
67+						
2005	60 124	225	4 069	86	0	55 969
2008	68 386	0	0	0	0	68 386
<i>Mottok sosialhjelp i 2008</i>						
18-24						
2005	21 031	3 286	719	14 190	5 398	724
2008	41 929	3 760	2 594	26 706	8 008	4 621
25-44						
2005	52 414	7 890	11 812	30 478	6 564	3 560
2008	70 620	3 799	17 938	32 853	4 758	15 071
45-66						
2005	64 274	5 928	40 192	20 732	573	2 777
2008	86 069	2 151	55 608	20 152	207	10 102
67+						
2005	87 739	729	3 831	0	0	83 908
2008	98 256	0	0	0	0	98 256

Vedleggstabell 4.1 (forts.). **Mottatte overføringer i 2005 og 2008 for personer 18 år og over, etter mottak av sosialhjelp i 2005 og 2008 og etter alder. 2008-kroner**

	Barne- trygd	Bostøtte	Sosial- hjelp	Andre over- føringer	Overføring i alt	Antall personer
Mottok sosialhjelp						
2005. Alder						
<i>Mottok ikke sosialhjelp i 2008</i>						
18-24						
2005	2 065	1 587	23 801	13 730	63 503	
2008	4 110	1 877	0	9 180	48 717	16 841
25-44						
2005	10 072	4 985	30 462	16 959	125 463	
2008	8 968	3 550	0	10 911	87 281	33 213
45-66						
2005	3 465	5 699	36 858	846	140 169	
2008	2 015	5 441	0	10 177	128 994	13 887
67+						
2005	89	15 558	55 263	6 200	137 459	
2008	79	13 300	0	63 475	145 240	2 343
<i>Mottok sosialhjelp i 2008</i>						
18-24						
2005	2 453	2 197	40 062	12 347	81 389	
2008	3 690	5 068	40 619	9 106	104 172	10 602
25-44						
2005	8 926	7 103	56 652	15 646	148 631	
2008	7 794	10 139	53 251	10 946	156 549	28 880
45-66						
2005	3 626	9 217	60 473	8 020	151 538	
2008	2 183	12 776	52 910	7 336	163 425	12 572
67+						
2005	306	17 302	47 610	6 641	160 327	
2008	317	17 162	17 907	39 872	173 514	499

¹ Bare personer som bodde i Norge både i 2005 og 2008. Alder regnet ved utgangen av 2005.

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger og FD-trygd, Statistisk sentralbyrå.